

PROOEMIUM

Quotidianam de Jure Connubiorum materiam in hacce disputatione inaugurali examinaturus eam in duas partes dispertio, quarum prior de Sponsalibus, eorumque constitutione & dissolutione, posterior de matrimonio, ejusque contrariis Synopticè procedit.

PARS PRIMA.

DE

SPONSALIBUS.

I.

Sponsalia à spondendo sic esse dicta habet ulpi-
nus in *L. 2. ff. h. tit.* fuit enim, ut loquitur ibi
Jctus moris veteribus stipulari, & spondere sibi
A uxores

uxores futuras, aut à spontè dando Vallens. x. *de spons. §. 1. n. 1.* ex quo facilè deducitur duplex in jure non solum Canonico per *cap. 13. de præsumpt. in fin. cap. 2. §. ult. de spons. duor.* sed etiam divino per text. in *cap. conjuges 6. cap. 12. in pr. §. 14. caus. 27. qu. 2.* ut ex civili arg. *L. quidam. 1. cod. si nupt. ex rescript. petantur* fundata significatio, quâ nimium sponsalia subinde demonstrant matrimonium de præsentati ratum, sed nondum consummatum, plerumque autem declarant matrimonium de futuro promissum, sed nondum contractum, quidquid priorem significationem circa sponsalia de præsentati nonnulli studeant vel frustraneo conatu expungere cum giphano *ad. lib. 1. inst. disp. 3. n. 7.* vel malo sensu pervertere cum Lauterbachio *ad tit. ff. de spons. §. 7. §. seqq.*

II.

Illud circa sponsalia strictè accepta, seu de futuro, quæ & dicuntur fides pactionis *cap. 1. de spons. duor.* spes matrimonii & nuptiarum *L. 6. ff. h. tit.* & sacramentalia matrimonii. S. Thomas in *4. dist. 27. qu. 2. art. 1. ad 6.* magis receptum est, quòd ea sola comprehendantur sub regulari intellectu legum, statutorum, ac instrumentorum de sponsalibus aliquid præfertim odiosum ac pœnale disponentium arg. *rubr. tit. de spons. §. matr. x. §. in 6to. Covaruv. in 4. decret. p. 1. cap. 1. n. 4. §. 5.* Sic & constat, eadem solere nuptias antecedere hinc communiter distribuntur esse mutua, & reciproca promissio futuri matrimonii *L. 1. ff. h. tit.*

tit. can. 3. caus. 30. qu. 5. quod tamen sponsalia de necessitate non sint matrimonio præmittenda verius autumo contra Harprecht. *inst. de nupt. n. 2.* Sic enim habet manifesta utriusque juris decisio in *L. 9. ff. h. tit. cap. 31. eod. & C. 3. de spons. duor.*

CAPUT I.
DE
CONSTITUTIONE SPON-
SALIIUM.

§. 1.

Sponsalia, ut ritè constituentur præprimis adsint personæ habiles quæ velint, ac possint mutuam facere de futuro matrimonio promissionem, quales cum Sponsalia sibi sæpè proprio, sæpè alieno nomine constituent *L. 18. ff. h. tit. cap. 1. de despons. impubl.*

§. 2.

Hinc quoad personas nomine proprio constituentes sciendum est, quod primò requiratur de jure naturali usus rationis, & ea ætas, in quâ bonum à malo secer- nere, ac per deliberatam promissionem se obligare que- ant. *cap. cum dilectus, 24. h. tit. L. 8. & 14. ff. eod.* quare amen- tes furiosi, dormientes, ebrii perfectè tales sponsalia vali- dè non contrahunt, deficit enim pro illo tempore usus ra- tionis, & ex eo consequens deliberatio, quid quæsò ju- dica-

dicabit Bicias, qui impiger hausit spumantes aliquot pateras, & pleno se proluit auro? ætas autem ad sponsalia requisita jure positivo Canonico ad septennium est determinata per *cap. 4, 5. & 13. de despons. impuber.* ob præsumptionem generalem communis periculi, & carentiæ sufficientis iudicii in puero nondum septenni.

S. 3.

Requiritur 2dò. libertas tam plena, & pura, ut consensus in sponsalia præstandus non alligetur imprimis conditioni alicui impossibili affirmativè adjectæ sub hac, similivè verborum formulâ, *si cælum digito tetigeris, si mare ebiberis*, deinde per metum gravem, & injustè incussum non extorqueatur consensus *cap. 11. de despons. impub. & arg. cap. 14, 15, 21. & 28. h. tit.* & quoad prius in genere ex *L. 31. ff. de obl. & act.* constat contractus tam bonæ fidei quàm stricti juris impossibili tali conditione interpositâ nullius momenti esse, ergo & in specie de contractu sponsalicio id intelligendum, & alias sponsalia fore ipso jure nulla, si in ordine ad eadem celebranda sit metus gravis injustè incussus à causâ extrinsecâ verius est, quia, licet sponsalia ex naturâ suâ sint rescindibilia, hoc ipso tamen, quod pro objecto habeant actum irrevocabilem matrimonium scilicet vi & virtute contractûs sponsalicii ponendum valere non possunt, si matrimonium valere nequeat.

§. 4.

Tertio requiritur Carentia impedimenti perpetui seu dirimentis, seu impediētis matrimonium, dirimentis, quia cum hoc nequit stare matrimonium, impediētis, quia sic contracta sponsalia habent promissionem rei illicitæ, quæ sinè peccato mortali servari nequit, & hinc etiam invalidam arg. *cap. ult. de pact. in 6. cap. 6. de reg. jur. in 6. L. 15. ff. de condit. instit. ubi facta, quæ ledunt pietatem, existimationem verecundiam nostram, ac contra bonos mores sunt, nec facere nos posse credendum est*, hinc spontaneâ fuit sequelâ cum, qui voto servandæ in sæculo castitatis, aut emittendæ in approbatâ religione professionis se deo obstrinxisset, cum homine sponsalia contrahendo nihil agere, an autem si contractis sic sponsalibus præsentæ sponsæ accesserit defloratio, illa sint adimplenda & antecedentis voti executio differenda problema sit.

§. 5.

EX personis alieno nomine sponsalia contrahere violentibus sunt aliquæ, quibus nullo ad hoc negotium est opus mandato, sic parentes utriusque sexûs nomine liberorum etiam absentium, emancipatorum, aut illegitimorum possunt contrahere sponsalia absquè horum mandato, cum optimum pro liberis consilium capere præsumantur *cap. tua nos 1. de despons. impub. cap. un. §. porro eod. in 6. ita ut liberi. si præsentibus sint, contractumque sponsalium constitui intelligant, non tamen contradicant,*

tali suo silentio consentire præsumantur, si absentes sint, & contractum ignorent, nequidem consentire præsumantur, si autem scientes siue nescientes sint, non antè ullam subeant ex similibus sponsalibus obligationem, quàm ipsimet verò proprio, ac naturali consensu factum parentum tacitè vel expressè ratificent *d. cap. un. in 6. l. 5. ff. h. tit. & ratio est. in Can. 2. caus. 27. q. 2. & Can. un. caus. 30. qu. 2.*

§. 6.

EX dictis tamen facilè patet, ea sponsalia, quæ propinquus alius pro propinquo, aut tutor pro pupillo sciente & tacente contrahit, nec verè nec præsumptivè obligare Engel. *ad. tit. de despons. impub. ff. 2. n. 5.* ut his mandato opus sit non generali, sed speciali contrahendi cum certâ, & individuali personâ etiam eo tempore, quo sponsalia celebrantur adhuc verè perdurante arg. *cap. ult. de procurat. in 6.* speciale siquidem est in favorem contractûs matrimonialis, & sponsalitii ad cuius valorem in foro conscientie non sufficit alius consensus, quàm verus & naturalis, quod procurator nequeat obligare principalem, quamprimum hic suum mandatum revocaverit etiam procuratore ignorante, secus ac in contractibus aliis merè politicis, cùm quos deficientem ex unâ parte consensum respublica potest supplere Schmier *de spons. & matr. part. 1. cap. 2. num. 86.*

§. 7.

CERTA interim ad sponsalia & proprio, & alieno nomine ritè contrahenda forma requiritur, quæ nimirum consistat in verâ, seriâ, deliberatâque promissione futuri matrimonii determinatâ ad certam personam, huic exteriùs manifestatâ, & ab eâ acceptatâ cum simili re promissione, ita communiter omnes, ex eo autem, quod promissio debeat esse vera, seria, ac deliberata palam est, cum, qui cum fictâ promissione matrimonii usum corporis eblanditur à fœminâ, vi talis promissionis non obligari ad matrimonium, quanquam hoc casu tantopere apud AA. agitato teneatur vi contractûs innominati *facio, ut facias*, qualem hoc ipso inivisse, & implere velle convincitur, dum usum corporis quem fœmina sub conditione ineundi matrimonii demùm concessit, ipse accepavit, maximè cum jura in quovis contractu oneroso liberam decipiendi facultatem velint sublatam, sitque hic injuria alio modo non compensabilis, facit huc arg. *L. 4. §. 3. ff. de condit. ob turp. caus.*

§. 8.

AD hoc, ut promissio exteriùs manifestetur verba potissima sunt, aut his æquivalentia signa *cap. 7. h. tit. cap. 6. de v. sign.* ea nimirum, quæ vel ex nativâ significatione, vel ex consuetudine loci denotant promissionem futuri matrimonii, in dubio autem, an verba, aut signa sufficientia adsint, potius contrâ, quàm propter sponsalia judi-

judicandum erit *arg. L. arrianus 47. ff. de ob. & act.* Solent enim matrimonia coacta difficiles habere exitus *cap. 17. h. tit.* ut proinde verba amatoria: *Non ducam aliam, nisi te, tu es mea charissima*, & alia hujus generis suaves viridorum annorum ineptia nudae crudae sponsalia non conficiant, cum mutuus saepe amor honestus per talia verba malit sustentari intra limites liberae conversationis, quam ad gravem matrimonii incundi obligationem extendi.

§. 9.

Cumque etiam ex positis promissio debeat esse determinata ad certam personam, sponsalia non esse completa dicendum eo casu, quoquis pluribus puellis etiam repromittentibus promitteret, quod unam ex illis duceret, nisi forti promissioni suae talem adjiceret conditionem, ut eam purificatam appareat, cui fidem suam voluerit obligatam *cap. un. pr. h. tit. in 6.* debet & ad sponsalia determinata accedere acceptatio, & repromissio, nam sine his nulla oritur obligatio sponsalitia, licet quis aut in coronam plurium declaret, aut etiam in praesentiam optatae sponsae non acceptantis ediceret se velle eam ducere, idque ob naturam sponsaliorum mutuam maris, & foeminae consensum exigentium in *L. 1. ff. h. tit. & can. 3. caus. 30. q. 5.* quo sensu solent monere Doctores contractum sponsaliorum claudicare non posse.

Sciendum adhuc sponsalia, ut & matrimonia sine implorato parentum consensu attentata esse quidem valida & jure naturali cum electio statûs perpetuû debeat esse liberrima, nec ab alterius voluntate dependens, ne quis absquè culpâ perpetuò miser esse cogatur, & jure divino per *cap. 7. Tobiaë*, ubi tobias junior de consilio angeli sine parentum scitu, & ascensu legitimum matrimonium contraxisse legitur & jure canonico per *can. 2. caus. 27. qu. 2. Trid. sess. 24. de reform. matrim. cap. 1.* quidquid sit de jure civili per *L. 7. §. 1. ff. h. tit. & L. 2. ff. de rit. nupt.* Non sunt tamen licita Vallens. *h. tit. §. 9. n. 2.* hinc plurima principum, legislatorumque statuta talia matrimonia non quidem quoad substantiam, sed quoad effectus civiles dotis, & hæreditariæ successionis justè constringunt, prout ordinatio Julix & Montium *cap. 73. von Bestrafung der Söhn und Töchter / die sich ohn ihrer Elteren Willen und Wissen verheyrathen* parentes ad filias ante annum ætatis æstum, filiosfamilias autem ante 30mum nubentes dotandum non obligat, & ut ut in Galliâ, Angliâ, Scotiâ, Siciliâ, regnoque Neapolitano potentioribus regnorum vasallis absque regis arbitratu, & concessione non liceat cum exteris inire nuptias teste Myler ab Ehrenbach in *Gamolog. cap. 2. n. 4. & s.* Imperii tamen nostri principes etiam inconsulto imperatore cum exteris magnatibus, licet hic subinde contradixerit, fœdera conjugalia

pangere possunt ita Betsius *de pact. famil. illust. cap. 4.* Rhetius *in inst. jur. publ. lib. 1. tit. 21. §. 1.* Verùm an sponsalibus possit adjici pœna conventionalis in casum resilienciæ quæstio est, quam sic contra Sanchez *de matr. lib. 1. disp. 30. n. 2.* aliosque affirmativè resolvo, ut existimem licere pœnam adjicere ex partium conventionem solvendam ab eo, qui sine justâ causâ resilit nec obstat, *cap. gemma 29. x. h. tit. L. 134. ff. de V. O.*

§. II.

EX sponsalibus ritè constitutis consurgunt effectus notabiles, & diversi pro diversitate formæ ac modi, sub quibus coaluerunt, sic si sponsalia sint absolutè contracta, producant eadem respectu sponsorum gravem imprimis, & efficacem obligationem matrimonium promissum debito; eoque, si expresso partium consensu determinatum non foret, proximè commodiore tempore ineundi *cap. 10. h. tit. §. arg. L. 14. ff. de reg. jur.* adeò ut nequidem quis alteri offerendo interesse liberetur ab hâc obligatione *can. 27, 47, & 50. caus. 27. qu. 2.* nam & verior est doctrina generalis eum, qui factum promissit, id teneri præcisè præstare non tantùm si prægnans sit *cap. 1. & 3. de pact. §. sed & 1. inst. de empt. vendit. L. 75. §. ult. ff. de V. O. L. si quis 35. §. ult. cod. de donat. 2. f. 7. & 26.* Sed etiam si simplex *L. 5. §. 2. ff. de P. V. L. 5. in pr. §. 1. & 2. L. 10. §. 3. ff. mandati.* dein sponsalia respectu cognatorum sponsi & sponsæ ponunt impedimentum publicæ honestatis dirimens matrimonium

nium inter personas sponsæ primo gradu conjunctas, & sponsi primo gradu consanguineos *Trid. sess. 24. de reform. matrim. cap. 3.* Sponsalia denique producunt respectu similium sponsaliorum supervenientium obstaculum, quominus hæc posteriora licet accedente copulâ sint seu licita, seu valida, nec enim corpus uni devinctum rursus alteri potest obligari, & hinc neuter ex iis absque læsione justitiæ audet seu carnaliter commisceri, seu verbaliter desponsari tertiæ personæ, jus siquidem primæ sponsæ aut sponso quæsitum per improbitatem & perfidiam alterius nequit eidem auferri *Covarruv. p. 1. cap. 4. §. 1. num. 15.*

CAPUT II.

DE

DISSOLUTIONE SPONSALIORUM.

§. 1.

Licet ad hoc, ut sponsalia semel valida persistant, conficiantur chyrographa, seu scripta nuptialia, in quibus promissio matrimonii unâ cum pactis annexis describitur, constituentur arrhæ quasi pignora adimplendi matrimonii, fiant sponsalitiæ largitates seu donationes inter spon-
 sos de futuro in spem matrimonii, imò & adjiciantur poenæ conventionales in casum injustæ resilientiæ, illa ta-

men variis modis dissolvuntur, aut ex dispositione juris, aut ex partium placito.

§. 2.

ET quidem primò ex dispositione juris sponsalia dissolvit mutuis consensus *arg. cap. omnis. 1. de reg. jur. L. nihil 35. ff. eod.* licet jurata sint, juramentum enim non immutat naturam contractus, sed robur tantummodò ei superaddit *arg. reg. 42. in 6.* & quidem in gratiam contractentium, qui favori suo, si velint, renunciare non prohibentur *arg. cap. 1. § 25. de jurejur. L. pen. cod. de pact.* Sponsalibus tamen ità mutuò *puberum* consensu dissolutis impedimentum publicæ honestatis semel per sponsalia valida inductum in hære indubium facit declaratio Cardd. Trid. *interpp. de anno 1658. die 6tâ julii* etiam ab Alexandro 7mo approbata. dixi *puberum*, nam impuberibus dederunt sacri canones in *cap. 7. § 8. de despons. impub.* licentiam parte alterâ etiam invitâ resiliendi à sponsalibus initis, quam licet & puberibus concesserit jus civile per *L. 1. cod. h. tit. L. 2. §. 2. ff. de divort. § repud.* ea tamen reprobata est per *cap. 2, 10, § 22. X. h. tit.*

§. 3.

Est & inter modos, quibus sponsalia dissolvuntur ipso jure, ipsum matrimonium *cap. 1. de spons. duor. cap. 31. h. tit.* verùm sponsalia illa non ita planè dissolvuntur, quin non in casu, quo matrimonium per mortem secundæ sponsæ, aut aliâ de causâ solveretur viduus cum primâ sponsâ

sponsâ adhuc liberâ intuitu priorum sponsaliorum nuptias celebrare teneatur, si aliunde nihil obstet, & illa velit, ut sponsalia hæc tantùm suspendi *arg. L. 15. cod. de rei vindicat.* dicendum sit *Frantz ad tit. inst. de nupt. p. 1. n. 22.* eo quod sponsa prior habuerit jus ex prioribus sponsalibus certum, cujus executio licet per superinductum matrimonium tanquàm potentiùs agens fuerit præpedita, eo tamen agente sublato obtineri adhuc potest, ut sic ejusdem juris substantia non debeat dici penitus expirasse, cum sic via magis præcludatur primam innocentem sponsam non defraudandi pro injusto lubitu.

§. 4.

PROfessio in religione approbatâ cùm sit tam potens & efficax ut ipsum matrimonium ratum queat dissolvere *cap. 7. & passim. de convers. conjug.* potest à fortiori dirimere sponsalia de futuro, quibus ea censetur inesse conditio, quod obligatoria sint, *nisi status regularis fuerit electus*, nec refert, utrum pars altera in sæculo remanens consentiat, nec ne, aut an sponsalia jurata sint an simplicia *Sanchez lib. 1. disp. 43. n. 3.* Sed an idem operetur vel votum simplex perpetuæ castitatis vel ingressûs in religionem absque solenni professione negare malo, quia per novitatum talem non assumitur status impossibilis cum obligatione sponsalitiâ, neque tale votum castitatis utpote tendens in præjudicium tertii valere videtur, Deus siquidem benignissimus votum rei illicitæ non acceptat,

aut jus tertii cupit evertere, & hinc non licet vovere ea, quæ non sunt in potestate voventis.

§. 5.

Solvuntur & sponsalia susceptione ordinis sacri, intellige majoris, ea enim ob votum solenne castitatis ponit impedimentum dirimens matrimonium *extrav. antique Joannis XXII. de voto & vot. redempt.* exinde tamen non sequitur sponso licere dissentiente, aut ignorante sponsâ sacrum suscipere ordinem, cum speciale sit religionis, quæ morti naturali magis assimilatur, privilegium, ut per ejus ingressum sponsalia & matrimonium ratum etiam parte alterâ invitâ dissolvantur, quod clericatui sæculari concessum non est Engel. *ad rit. de oblig. ad. ratiocin. n. 4.* & hinc sponsalibus non inest conditio generalis, *nisi statum meliorem amplexus fuero*, nam & status cœlibatûs conjugali perfectior est.

§. 6:

Modus etiam dissolvendi sponsalia ipso jure est impedimentum dirimens, quod supervenit contractis sponsalibus, ex quo enim matrimonium in simili casu inter personas impeditas nequit consistere, obligatio ex sponsalibus præcedentibus nata expirat per *cap. ex litteris 8. de eo qui cogn. consang. uxor.* licet sponsus, si ejus culpâ impedimentum sit caulatum, ad instantiam sponsæ teneatur super impedimento impetrare dispensationem
non

non faciliè negandam , debet enim ex justitiâ , quantum est in se , impedimentum remove.

§ 7.

Sponsalia contracta sub conditione resolutivâ statim dissolvi, quamprimùm existit eventus in conditione positus, patet *arg. L. 2. ff. de in diem addit.* idem est de adventu temporis, si hoc sponsalibus adjectum fuerit tanquam terminus ad quem obligatio restricta esse voluerit *arg. L. 44. §. 1. ff. de V. O.* contractus enim ex conventionem legem accipiunt *cap. 85. de reg. jur. in 6to.*

§ 8.

Rectè etiam modis, quibus sponsalia dissolvuntur, annumeratur mors naturalis, mors enim ultima rerum linea omnia solvit etiam ipsum usquè adeo vinculum matrimonii consummati *Nov. 22. cap. 20.* Sponsalibus tamen per mortem dissolutis remanere publicæ honestatis impedimentum constat ex *Can. 14, & 15. caus. 27, q. 2.* pendet etenim maximè à perpetuante Ecclesiæ constitutione.

§ 9.

Coeterùm inter modos, ex quibus sponsalia non solvuntur ipso jure, sed tantùm datur uni, aut alteri facultas à sponsalibus, si placuerit, discedendi, est imprimis absentia, si enim sponsus invitâ aut insciâ sponsâ abeat in longinquas terras cum animo aut nunquam, aut diu non redeundi, potest à sponsalibus statim resilire sponsa

sponsa *cap. 5. X. h. tit.* quam licentiam non convellit aut alterat jus civile in *L. 2. cod. de sponsa L. 2. cod. de repud. L. saepe. 17. ff. h. tit.* jus siquidem civile non præscribit certum ac determinatum tempus pro facultate recedendi à Sponsalibus, cùm liceat ab iis eo jure pro lubitu semper recedere per *L. 1. cod. h. tit.* Sed tantùm pro amissione, aut acquisitione arrharum *Frantz. inst. de nupt. p. 1. num. 25.*

§. 10.

Datur & justa potestas illi, qui per dolum ad sponsalia celebranda fuit inductus, modò dolus non sit incidens, qui non vitiat contractum *L. 13. §. 4. & 5. ff. de act. empt. vend.* Si autem dolus etiam accidentaliter dederit causam contractui bonæ fidei, talem contractum in favorem decepti esse nullum omninò existimo per *L. 7. ff. de dolo L. 16. §. 1. ff. de minor. L. 3. §. ult. ff. pro Socio*, sed sponsalia sunt contractus bonæ fidei, omnis siquidem contractus, qui vel bilateralis est vel supponit pactum ex fine suo intrinseco utrimque obligatorium, est bonæ fidei *gletle de pact. cap. 3. §. I. n. 7.*

§. 11.

ET generaliter facultas resiliendi competit ex notabili mutatione superveniente aut detectâ, cùm paria sint non esse, & non apparere *L. 30. ff. de test. tut.* idemque quod supervenire, & præcedere, sed ignorari *L. 77. ff. de contrah. empt.* in unâ comparte, quæ præcognita alteram à contrahendis sponsalibus avertisset, nam qui ignorat cir-

cum-

cumstantiam aliquam, quæ posset ex iudicio prudentum à contractu absterere, non censetur in casum, quo talem circumstantiam cognoverit, se voluisse obligare *arg. d. L. 77.* Sivè *primò* mutatio sit in bonis corporis v. g. deformitas vultûs, amissio virginitatis, oculi, truncatio pedis, alteriusve membri difficulter curabilis defectus aperiat, sivè *secundò* mutatio fiat in bonis animi per lapsum in amentiam, propensionem in ebrietatem, rixas, aliudvè periculosum vitium, sivè *tertiò* mutatio fiat in bonis famæ, & honoris per depositionem ab officio, infamiam ex delicto contractam, sivè *quartò* mutatio fiat in bonis fortunæ per supervenientem inhabilitatem ad constituendam dotem Sanchez *Lib. 1. disp. 57, 58, & 59.* an autem similem resiliendi facultatem tribuant supervenientes insperatæ divitiæ, Nobilitas, principum honores, dic, quod vis. Habitis Sponsalibus, utpote viâ progrediendum est ad terminum, ipsum scilicet matrimonium, itaque sit.

PARS SECUNDA.

DE

MATRIMONIO, EJUSQUE DIVISIONE.

I.

Potissimam cujusquæ rei partem principium, id est originem, & definitionem esse eleganter sapientes do-

C

cent.